

NØVN

Megnar-linguisturin André Niclasen farin

Fyrst í hesum mánaði komu tey feigdarboð, at tann vit-andi humanisturin og gløggi málhegnismaðurin André Niclasen var farin.

André vaks upp í Klakksvík, men hann hevði málrøtur aðrastaðni; - pápin var úr Sørvági, og mamman var av Tvøroyri. Bæði foreldrini vóru orðarík, málbóru seg væl og høvdu nógvar idiomatiskar keldur at oysa úr.

Tann seismiskt viðkvæmi André sat frá barnsbeini undir hvørjum orði og absorberaði allar verbalar nuan-cur.

Tað gav at bita, tá ið hann longu sum hálvvaksin óviti fekk eitt sjáldsamt álitisstarv frá einum týsktlærara í Klakksvík. Hann bað sjálvur um og slapp at týða tær týsku skúla-tekstirnar beinleiðis til føroyskt uttan um tað danska glosutilfarið. Tað var avgjørt ikki hvønn dagskostur tá, tí tað vóru als ikki stundir til týðing. Tann gløggi lærarin dugdi væl at síggja, at tann tungusnildi André skaraði framúr bæði í málhegni og málburði.

Fyrst í 1960´unum kom André niður til Kjøpinhavnar

at lesa týskt og seinni eisini russiskt á Universitetinum á Frúu Plássi. André hugtók beinanvegin ta føroysku úti-setafjöldina bæði við sínum formi og sínum óortodoksu meiningum. Í tí føroyska studentalívinum á Kannibalinum var hann næstan dagligur gestur og luttók við stórarí entusiasmu. Hóast sína dogmatisku ideologi, hevði hann altíð tað vesturtýska blaðið "Der Spiegel" hjá sær og citeraði tað ógvuliga sakliga.

Summarið 1962 giftist hann við Frederikku Samuelsen úr Haldórvík, og tey settu seg niður á Gersonsvej í Hellerup. Har bleiv "Framin" føddur.

Árið eftir flyttu tey til Husumg-ade á Nørrebrúgv. Har bleiv Sunneva fødd; - hon er elsta dóttir teirra – tey hava tvær aðrar døtur, Marjun og Katrin.

Tey hugnaligu býlini á Gersonsvegi og í Husumgøtu vóru ómetaliga nógv vitjaði av einum fjølmentum og mælskum liði av studentikosum útisetum.

Har var intellektuelt ógvuliga høgt til loftið og hartil

vítt til veggja. Hjúnini vóru fryntlig og beinasom, so fólk sótu ofta leingi og hugnaðu sær við næstan Rahbekskum Bakkahúsa-stemningi.

Livandi debatt-umhvøvi

André var ekstremt samfelagshugaður og hartil debattfúsur; samstundis var Dikka sera tolin. Hjúnini fagnaðu talufrælsi og andøvdu móti øllum censuri; - undir teirra lon sluppu nógv fólk av við bæði nationalar, politiskar og socialar frustratióinir.

Skaldið og lærarin Tumm-as Djurhuus, sum var á týsktskeiði á DLH frá 1962 til 1963, vitjaði ta tíðina ofta inn á gólvið hjá André. Báðir høvdu stóra vitan um lyrikk, og tað var ein fragd at hoyra teir deklamera Janus Djurhuus, Nis Petersen, Gustav Frøding og Edith Sødergran uttanat. Goethe, Heine og Schiller vórðu heldur ikki gloymdir, men fagnaðir við upplestri (recitation).

André hevði eisini sjálvur skaldagávur og ans fyri poesi og litteraturi. Men hann gavst tíverri tíðliga við egnum yrkingum og valdi heldur ta prosaisku journalistikkina. Men fáur, um nakar hevur handfarið føroyskt mál so elegant, sum hann hevur gjørt. Greinir hansara í Framanum vóru beinleiðis skaldskapur og so ironiskar, at Hans Scherfig hevði ikki kunnað gjørt tað meira virtuost, og innihaldið hevði ofta eitt format, sum kundi samanberast við sjálvan Voltaire.

Mitt í trýssunum fór André saman við Waldemar Dalsgaard í lestrarørindum til Moskva. Saman við Johnny Thomsen gjørdur teir báðir

eina hugdjarva trio, sum breyt upp úr nýggjum í tí føroyska studentaheiminum, við tað, at teir vóru farnir í holt við at lesa russiskt.

Teir blivu avgjørt teir mest sakkønu føroyingar nakrantíð í eystureuropéiskum viðurskiftum og -bókmentum Man skuldi tí trúð, at Kringmenn ofta høvdu boð eftir teimum sum viðmerkjarum, men so var ikki. Hóast teirra stóru vitan, vórðu teir næstan heilt lopnir um av varpingarfólki.

Í 1967 flytti André og familjan yvir í Rosenvængets allé á Eystarubrugv, og tað var eftir mínum tykki teirra fjálgasta býli. Tað tóktist eisini, sum um André sjálvur mintist ta tíðina við eini vissari nostalgi. Har tók hann prógv í týskum og russiskum í 1972 og flytti síðani norður til Espergærde í egin sethús at búgva. Hesa tíðina arbeiddi hann sum lærari á ymsum donskum studentaskúlum.

Kosmopolittur í Hoydølum

Í 1976 varð hann settur sum lærari við studentaskúlan í Hoydølum; seinni eisini við Læraraskúlan og Handilsskúlan. Teir næmingar, sum hava havt André í russiskum ella týskum, geva honum uttan undantak tað all-arbesta skoðsmálið. Hann var úr leikum tikin sum for-midlari og hevði pedagogisk evni, sum bert hendinga fáur. Hann gav eisini næmingunum andiligt viðføri, sum tambaði teimum tann provinsiella sjónarringin.

Við tað, at lívsverkið hjá André var undirvísing og málkunnleiki, var tað logiskt, at hann fekk litið upp í

hendurnar at gera másligar lærubøkur. Í 90´unum bað Skúlabókagrunnurin hann tessvegna um at gera eina týska grammatikk á føroyskum. Hann gjørdi handritið liðugt, og tað er bæði góðkent og hartil róst av fleiri kompetentum føroyskum týsktlærarum. Kortini er hetta handrit ikki komið út enn.

Orsøkin sigst vera tann, at onkrum purístiskum fundamentalisti ikki skuldi dáma orðatilfarið hjá André. Hann brúkar nevnliga eitt natúrligt føroyskt mál og loypir skapukrukku-máliskur um. Manuskriptið er á heilt normalum føroyskum máli, men er also lagt undir hvassan censur. Hetta er ein skomm og ein stórus skendsil fyri føroyska umsiting. Tað hevði klætt føroyskum parlamentarikarum at rudda upp her og syrgt fyri, at hetta vælskrivaða handrit, sum nú hevur ligið súltað í meira enn tjúgu ár, sleppur út á onkrum forlagi, um ikki almennum, so privatum.

Tað neit André rættiliga fast, at hann ikki fekk útgivið eina bók, sum hann hevði gjørt sær stóran ómak við, og hevði hann orkað, hevði hann roynt at fingið handritið frígivið til privata útgávu. Tað minsta, sum eftirtíðin kann gera fyri André, er tí, at handritið nú endiliga kemur í handlarnar, sum bóklingur. Tað skyldar landið og Bókagrunnurin okkara allarstørsta málmanni. Mentamálaráðið hevur her eina stóra uppgávu og kundi passandi sett André ein minnisvarða við at latið bókina komið út post mortem til jólar.

Tann stuttliga og vælørðaða málbókin "Føroya mál á manna tungu", sum Regin Eikhólm hjálpti André við at geva út fyri seks árum síðani, er eitt savn av málstubbum, sum André hevði skrivað í Sosialinum, Oyggjatiðindi og ymsa aðrastaðni í satiriskum stíli. Tilfarið er grammatiskt og syntaktiskt viðkomandi, men samstundis ótrúliga undirhaldandi. Bókin er nakað belastað av onkrum prentvillum, men tað er André ikki skyldugur í. Hon átti at komið útaftur í korrektur-lisnum líki, tí hon er sera vælegnað sum konfirmatiónsgáva til teirra, sum eru góð við klassiskt føroyskt mál.

Politisk gjógv?

Ta ideologisku gjónna havi eg ikki rørt við, og hon minkaði,

sum frá leið burtur í einki. Idealistar eru aldrin lunkaðir, og André hataði lunkaðar menn og opportunistar.

Tað eru gingin stívliga hálvtrýss ár, síðani vit báðir komu at kennast, og sjálvt um vit politiskt leingi vóru rættiliga langt frá hvørjum øðrum, so hava vit verið vinmenn øll árin, og tað hevur næstan ikki verið ein vika, har vit ikki hava skift orð um eithvørt evni.

Fyri André var 1989 eitt herviligt paradigmaskifti, sum gjørdi, at hansara sociala indignatión kom at samrima við eina socialdemokratiska stevnu-skrá, og eg veit, at hann hevur valt Javnaðarflokkin, bæði í Danmark og í Føroyum.

Sum hann einaferð tók til: Fyri Danmark hevur tann stóri socialdemokratiski lønmóttakaraflokkurin verið eitt vælsignilsi.

André vanvirdi stalinistiskar opportunistar, eitt nú teir, sum aftaná Berlinmúrin fóru at frígga við kapitalismuni og fagnaðu alskyns høgraráki og rabiatum eftir- rationaliseringum.

Um ta ráðandi politisku meinigheitina og ta gorrandi "kultur-elituna", sum vóru at síggja við eithvørt alment høvi í Havn, har skonkt og reypað varð, brúkti André fyri nógvum árum síðani glosuna "receptiós-bandan". Hann helt lítið um ta sykofantisku klikuna; hann vanvirdi alt skammrósaraliðið, tímdi ikki finarið og royndi ongantíð at sleppa sær upp í ta sjálvglaðu juntaina. Hann var ósnobbutur og strembaði ikki eftir publicity ella smikri. Kanska var tað tí, at Fróðskaparsetrið næstan konsekvant leyp hann um. Hann provokeraði "elituna" við at vera ein sáttligur og beskeðin, men framum alt kvalificeraður maður.

Tí firnaðist bæði purismubandin og tað sokallaða Parnassið debatt við André; hann setti teir jú fastar í einumhvørjum orðaleiki.

Tað er avbera hugstoytt at noyðast at siga einum gløggu-um og hollum vini farvæl; tað er eisini við stórarí samkenslu, at eg skrivi hesar fátæku reglur um okkara intellektuella málrísa.

Góða Dikka, Sunneva, Marjun & Katrin – eg kann bara lýsa frið yvir mín trúgva studentavin og landsins allarfremsta málvit.

Virgar T. Dalsgaard

Til minnis um Arnfríðu Johannesdóttir

31. oktober 1961 – 13. november 2013

Nú veturin er komin og myrkri

tungt hevur lagt seg um landið

Fór tú heim til Himnahøll

Har vit ein dag aftur hittast

w

Títt gleða lyndi sólstrálur vóru

Tú var smílandi og glað

Undir hamri situr hutungur fuglur

Hví kúrur tú – tí dóttur av bygdini

Ikki millum okkum er meir

Saknurin stórir er – nú tú er farin Heim

Jesus pápi styrkji tykkum í eftur sita

Góða sysknabarn hvíl í frið heima í himnabúð

Guðs einglavakt veri hjá tær – ærað veri minni títt

Steinbjørn Viggosson Olsen